

Соціально-економічні важелі забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в умовах становлення інноваційної парадигми розвитку

Шалімов В.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ВАЖЕЛІВ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ З МЕТОЮ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Низька інноваційна активність вітчизняних підприємств обумовлена різними причинами, серед яких виділяють такі: орієнтація економіки на інвестування розвитку виробництв, а не на активізацію інноваційної діяльності; – відсутність розвинутої інноваційної інфраструктури; орієнтація на імпорт високотехнологічного устаткування на шкоду вітчизняних розробок; недостатня увага до розвитку власного науково-технічного потенціалу; відсутність кваліфікованого керування інноваційними процесами, спрямованого на підвищення якості продукції, одержання конкурентних переваг; недосконалість інструментів правового регулювання інноваційної діяльності, і особливо в сфері захисту прав інтелектуальної власності [2].

В умовах обмеженості державних фінансових ресурсів підприємства використовують в основному власні фінансові ресурси для формування джерел фінансування інноваційної діяльності. Серед них важлива роль належить амортизації або амортизаційних відрахуванням. В умовах високої вартості і недоступності для більшості підприємств залучених і позикових коштів фінансування інвестицій, власні ресурси, в тому числі і амортизаційні відрахування, повинні стати ваговим джерелом зростання обсягів інвестицій, необхідних для розвитку, зростання прибутковості, ринкової вартості та інвестиційної привабливості підприємств [4].

На сьогодні серед вітчизняних вчених економістів не існує однозначного підходу щодо концепції амортизації та її впливу на облік та управління в сучасних умовах [1; 5]. Аналіз точок зору свідчить, що основні розбіжності в їх позиціях стосуються: сутності амортизації; ролі амортизаційного фонду в сучасних умовах; можливості та доцільності контролю з боку держави за цільовим використанням амортизаційних відрахувань. В цілому можна виділити два підходи щодо сутності амортизації. Прихильники першого підходу зазначають, що амортизаційні відрахування мають двояку функцію: вони є розрахунковими витратами в собівартості продукції, а їх сума у виручці від реалізації продукції – джерело фінансування інвестицій підприємства, та виділяють декілька аспектів амортизації, зокрема економічний, фінансовий та правовий. Прихильники іншого підходу стверджують, що амортизація – це не фонд-джерело, а звичайні витрати. Існує принаймні п'ять концепцій амортизації, які поділяються на дві групи: операційні (причинна або казуальна концепція) та фінансові (концепція витрат (ресурсна), концепція відновлення, концепція оцінки, концепція збереження капіталу). Виникнення різних концепцій амортизації спричинено тим, що в системі управління на макрорівні продовжують застосовувати концепцію відновлювання, а на мікрорівні – концепцію

витрат. Але існує і думка, що на сучасному етапі амортизаційні відрахування розглядаються, в першу чергу, не як витрати, а як фінансові ресурси суб'єктів господарської діяльності, які є достатнім джерелом фінансування інвестицій, необхідним для відтворення основного капіталу [4].

Підприємства самостійно здійснюють вибір методу нарахування амортизації по основним засобам, виходячи із певних рішень управління та способу отримання економічних вигод від використання певного об'єкту. При придбанні та подальшій експлуатації основних засобів приймаються три основних рішення, кожне з яких певним чином віддзеркалюється при організації амортизаційної політики: 1) рішення щодо строку корисного використання об'єкту визначає строк його амортизації; 2) рішення щодо способу його використання має вирішальний вплив на вибір саме методу нарахування амортизації; 3) рішення щодо порядку використання об'єкту після закінчення встановленого строку визначає рівень його ліквідаційної вартості. Виходячи з цього, розробка моделі раціонального використання техніки та амортизаційної політики повинна включати в себе три етапи: I етап - оцінка ефективності техніки та інтенсивності її заміни; II етап - визначення оптимального строку служби та строку амортизації; III етап - вибір методу нарахування амортизації.

В цілому можна виділити наступні узагальнюючі вимоги, якими слід керуватися при виборі методу нарахування амортизації по основним засобам: вартість об'єкту, що амортизується, повинна списуватися систематично протягом строку корисної служби; метод амортизації, який використовується, повинен відображати процес споживання підприємством економічних вигод, що одержуються від об'єкту.

Одним з найбільш складних питань при виборі методу нарахування амортизації є порядок визначення строку служби об'єкту основних засобів. При плануванні діяльності підприємств дуже важливо об'єктивно і достовірно оцінювати техніко-економічні параметри машин, оскільки їх ефективність значно змінюється з роками і ще в більшій мірі за весь термін служби. Оптимальний за критерієм мінімуму щодо витрат термін служби техніки і модернізації базових моделей відповідає моменту, коли річні експлуатаційні витрати, віднесені до відповідного корисного ефекту, дорівнюють середньому розміру корисного ефекту за весь період служби техніки. Подальша експлуатація з ремонтами, що поступово дорожчають, призводить до зниження продуктивності і росту собівартості проти мінімально можливої.

Оптимальний термін служби техніки може бути скоригований із використанням економічних критеріїв. При відомих середніх експлуатаційних витратах на одиницю устаткування і середньому віку технічного парку можна корегувати оптимальний термін служби або прогнозувати динаміку зміни витрат на обслуговування одиниці устаткування для наступного визначення оптимального терміну служби по мінімуму питомих приведених витрат з адекватною східчастою зміною амортизаційних відрахувань. Для нових видів техніки, щодо яких відсутні достатні експлуатаційні спостереження, варто практикувати побудову прогнозних регресивних залежностей між техніко-економічними і конструкційними характеристиками, наприклад, таких як маса, вартість, продуктивність, витрати запасних частин, кількість конструктивних елементів, трудомісткість технічного обслуговування і ремонту попередніх і подібних типів машин з урахуванням інтенсивного використання в перші роки експлуатації.

Наприклад, для сільськогосподарського виробництва, враховуючи необхідність підвищення продуктивності та економічної ефективності складної дорогої техніки, наприклад, зерно-, буряко-, кормо- або кукурудзозбиральних машин, необхідно прагнути до високоінтенсивного її використання в перші роки служби з наступним зниженням навантажень, що може бути забезпечено використанням прискореного або кумулятивного методу нарахування амортизації.

Для цих цілей, крім відповідної організації використання техніки, необхідно ввести більш ефективні норми диференційованих амортизаційних відрахувань, спрямовані на те, щоб диференціювати норми амортизації в залежності від фактичного виробітку техніки. Терміни амортизації в результаті такого підходу будуть визначатися за допомогою приведених економічних критеріїв, тобто тривалістю досягнення тієї залишкової вартості, при якій можна ще ефективно використовувати машини при відносно низьких навантаженнях.

Важливою умовою реалізуємості оптимальної стратегії відновлення техніки відповідно до розглянутих закономірностей її розвитку є ведення надійної системи обліку показників результативності виробництва для того, щоб своєчасно будувати відповідні моделі і надійно прогнозувати періоди вичерпання потенційних можливостей основних видів машин і тим самим управляти процесом підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

При цьому важливого значення набувають розробка науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо визначення класифікаційних груп основних фондів, методів і норм амортизації по них. Практика свідчить, що на більшості підприємств формально підходять до питань вибору методів нарахування амортизації, що в значній мірі обумовлено звичками та традиціями використовувати регламентовані норми та нормативи, а також відсутністю стимулів до свідомого використання раціональних методів амортизації. Для України вирішення цієї проблеми потребує розробки гнучкої амортизаційної політики, яка може ґрунтуватися на принципі самостійного вибору норм амортизаційних відрахувань залежно від галузі виробництва, умов функціонування, вибраної політики стратегічного розвитку та рентабельності підприємства, з наданням державі права встановлювати граничні нормативи, які не можна переступати [3, с. 236]. Саме за допомогою викладених передумов є можливості для активізації інноваційної діяльності в країні.

Література:

1. Голов С. Концепції амортизації та їх вплив на облік і управління в сучасних умовах. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2004. №8. С.9–15.
2. Костюченко В.М. Джерела фінансування інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва в Україні: правовий аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 2(17). С. 161–167.
3. Подворотна О.В. Амортизація як джерело прихованого самофінансування інновацій. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2007. № 579: Проблеми економіки та управління. С. 233–236.
4. Трачова Д.М. Дослідження ролі прискореної амортизації в стимулюванні інноваційного розвитку підприємства *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2016. №6/4 (32). С. 42–46.
5. Чумаченко М. Ще раз про амортизацію як важливе джерело інвестиційної діяльності підприємства. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2004. №11. С. 3–7.

